

Gereformeerde identiteit

Voordat we gaan omschrijven wat de identiteit van onze gemeente is, is het belangrijk om eerst na te denken waar onze gemeente vandaan komt, wie we zijn en wat we op dit moment willen.

1. Waar komen we vandaan en wie zijn we?

Het christendom is ontstaan vanuit het volk Israël. Te midden van dit volk is God mens geworden in Jezus Christus. Allen die geloven dat Hij de Messias is, de Zaligmaker, worden christenen genoemd. Het christendom kwam rond het jaar 800 na Christus naar het huidige Nederland. De Hervormde gemeente van Barneveld is rond het jaar 1000 na Christus ontstaan. In de tijd van de Reformatie is de christelijke gemeente in Barneveld meegegaan met het gedachtegoed van de Reformatie. De reformatoren wilden de kerk terugbrengen naar de kerk zoals die was in de eerste eeuwen na Christus. Deze beweging heeft de christelijke gemeente van Barneveld diepgaand beïnvloed. In de 19^e eeuw ontstond er een meer liberale theologie in de Nederlandse Hervormde Kerk. De nadruk kwam te liggen op goed burgerschap en fatsoenlijk leven. Hierdoor verdween het wonder van de genade naar de achtergrond.

De Hervormde gemeente van Barneveld wilde in deze beweging niet meegaan en voelde zich thuis bij een groep predikanten en gemeenteleden die zich verenigden in de Gereformeerde Bond die als doel heeft om de inzichten van de Reformatie te bewaren en uit te breiden in de hedendaagse Protestantse Kerk, waar de Hervormde gemeente van Barneveld een onderdeel van is.

1.1. Wat geloven en belijden wij?

Kenmerkend voor Reformatie zijn de vijf sola's¹. In het christelijke geloof is de Bijbel gezaghebbend. Een mens wordt alleen behouden door de genade van God. Deze genade ontvang je door het geloof in Christus. Hij heeft immers door Zijn lijden en sterven verzoening gebracht voor mensen die in zonden gevallen zijn. Daarom draait het altijd om Christus. Hij wordt dan ook gedankt en geëerd in de Hervormde gemeente.

Deze kernpunten zijn verder uitgewerkt in de drie formulieren van enigheid². Deze drie formulieren zijn een nadere omschrijving van de christelijke leer zoals deze is beschreven in de drie algemene vroegchristelijke geloofsbelijdenissen³.

Door het conflict met de rooms-katholieke theologen tijdens de Reformatie zijn sommige aspecten van het christelijke geloof benadrukt en dieper doordacht. Dankzij de Reformatie hebben we nu een beter zicht op de waarde van het verlossingswerk van Christus.

1.2. Hoe staan we in de kerk?

De lange geschiedenis van de Hervormde gemeente van Barneveld brengt met zich mee dat het een volkskerk is. Een groot deel van Barneveld hoorde vanouds bij deze gemeente. Dat waren en zijn mensen met uiteenlopende achtergronden. Niet iedereen is even betrokken bij de gemeente. Er is een brede rand van mensen die niet of nauwelijks meeleven. Dat is kenmerkend voor een kerk van het volk en daar wordt zuinig mee omgegaan. Er is het diepe besef dat we allemaal genade nodig hebben en dat dus ook mensen die nauwelijks meeleven tot bekering kunnen komen.

Vanwege de vele gemeenteleden met een verschillende achtergrond zijn er verschillen van inzicht over de liturgie en de christelijke levensstijl. Dat komt vooral tot uiting in de diensten waarin we drie soorten liturgieën kennen: een klassieke liturgie, een midden liturgie en een vernieuwingsgezinde liturgie. De doordeweekse activiteiten en het pastoraat zijn vooral geografisch georganiseerd. In de wijk ontmoeten mensen elkaar die zondags verschillende diensten bezoeken. Zo is er eenheid in verscheidenheid. Ook doordat de predikanten rouleren in alle diensten wordt de eenheid van de gemeente benadrukt.

¹ Sola fide, Sola scriptura, Sola gratia, Solus Christus, Soli Deo Gloria

² De Heidelbergse Catechismus, de Nederlandse Geloofsbelijdenis en de Dordtse Leerregels

³ De apostolische geloofsbelijdenis, de geloofsbelijdenis van Nicea-Constantinopel en de geloofsbelijdenis van Athanasius.

Vanouds was er in de Hervormde gemeente een sterke liefde tot de Nederlandse Hervormde Kerk. Want deze kerk is door God zelf aan Nederland gegeven. De laatste decennia zien we dat dit besef is afgenomen. Het opgaan van de Nederlandse Hervormde Kerk in de Protestantse Kerk in Nederland heeft hier geen goed aan gedaan.

Toch is de band met de Hervormde gemeente en met de gehele Protestantse Kerk bij velen nog altijd sterk. Het is immers een hervormde gedachte om je nooit af te scheiden van de gemeente waar je door God bijgevoegd bent.

2. Wat willen we bereiken?

Het doel van de Hervormde gemeente is dat we het christelijk geloof leren en beoefenen met hoofd, hart en handen. Het gaat erom dat we kennis krijgen van de christelijke leer. Maar vooral dat het op een dieper niveau in het hart neerdaalt. Dit laatste is een gave van God. We vertrouwen daarbij op de werking van de Heilige Geest. Verder streven we ernaar dat het geloof zich uit in het dagelijkse leven van de gemeenteleden op een meer zichtbare en praktische manier.

De kerkdienst staat in het gemeentelven centraal. Daar vindt de verkondiging van het Evangelie plaats en wordt er tot eer van God gezongen, gedankt en gebeden. Vanuit deze kerkdienst vinden er tal van activiteiten plaats om het geloof te leren met hoofd, hart en handen.

Het is het verlangen van de Hervormde gemeente dat ook de brede rand om de kern van de gemeente en ook mensen daarbuiten zich geroepen voelen om met de gemeente mee te doen in het dienen van God.

3. Wat is de identiteit van de Hervormde gemeente?

Als we deze bouwstenen gebruiken om tot een antwoord te komen op de vraag wat de identiteit is van de Hervormde gemeente van Barneveld, komen we tot de volgende omschrijving:

- De Hervormde gemeente van Barneveld is een christelijke gemeente die in het spoor van de Reformatie wil gaan. De gemeente heeft dus een gereformeerde identiteit. Vandaar dat het Woord van God centraal staat in de gemeente en zijn de kerkdiensten met daarin de verkondiging van het Evangelie de belangrijkste momenten van het gemeentelven. Hieruit ontspringen weer vele andere activiteiten die tot doel hebben om het geloof met hoofd, hart en handen toe te eigenen.
- De gereformeerde identiteit brengt met zich mee dat er in de Hervormde gemeente een voorliefde is voor de psalmen. Deze zijn immers door Israël en door de Heere Jezus gezongen. Omdat uiteindelijk daar onze wortels liggen wordt in alle diensten het accent op het zingen van de psalmen gelegd.
- De Hervormde gemeente is een brede gemeente. Dat brengt met zich mee dat de gemeente open en toegankelijk is. Er is het verlangen om elkaar vast te houden en samen het lichaam van Christus te vormen.
- De Hervormde gemeente verlangt er tevens naar dat velen van buiten de gemeente ook Christus leren kennen. Want alleen in Hem is er verlossing mogelijk uit de verloren toestand waarin elk mens van nature gevangen zit. Dat is de diepste overtuiging van de Hervormde gemeente die haar drijft en motiveert om tot de laatste dag van de wereld de lofzang op God gaande te houden.

Gereformeerde prediking

1. Bediening van de verzoening

In alle soorten kerken wordt er gepreekt. Soms heel lang, soms maar een paar minuten. In de kerken die in de traditie van de Reformatie staan, en dus ook in de Hervormde gemeente van Barneveld, is de prediking heel belangrijk. In de gereformeerde eredienst wordt de prediking ook wel 'de bediening van de verzoening' genoemd. Dat geeft aan hoe belangrijk dit onderdeel van de eredienst is. Waar in de Rooms-katholieke Kerk de eucharistie het hoogtepunt van een kerkdienst is, omdat daar de mens met Christus verenigd wordt, is dat in de gereformeerde eredienst de prediking.

Vandaar dat de preekstoel op de plaats is neergezet waar vroeger de altaarstafel stond, in het centrale gedeelte van de kerk.

De term 'bediening van de verzoening' geeft al aan dat de gereformeerde prediking veel meer is dan tekstuitleg. Dat is het ook. In de prediking wordt het heil aangezegd. Christus zelf wordt voor ogen geschilderd. Door de prediking ontstaat er een verbinding tussen Christus en de mens die in de kerk zit. De mens wordt geroepen door Christus en tot geloof in Christus. Al luisterend wordt een mens tot geloof geroepen. En dat geloof wordt tijdens de prediking door de Heilige Geest tot leven gewekt. Een kerkdienst wordt om deze reden dan ook wel de werkplaats van de Heilige Geest genoemd. De prediker is geroepen om met volmacht van Christus te (s)preken. In de Naam van Christus mag en moet hij mensen zalig spreken als ze in geloof tot Jezus vluchten. Tegelijkertijd moet hij de gemeente erop wijzen, dat als ze dat niet doen, ze verloren gaan.

Door de prediking vindt er dus verzoening plaats tussen God en mens. Dit noemen we ook wel de rechtvaardiging van de goddeloze. Het belangrijkste wat je als mens kan overkomen, is dat je door God wordt vrijgesproken van je schuld. Door de prediking worden deze dingen 'wakker geroepen' en voltrekken ze zich. Als hoorder word je geroepen door God, via de prediking. Door de Heilige Geest verdiept deze roeping zich naar het innerlijk. Je wordt tot in het diepste van je ziel aangesproken. Al luisterend ontdek je iets van je schuld voor God. Maar als het goed is, vlucht je in geloof naar de Heere Jezus die verkondigd wordt tijdens de prediking.

Het is voor een prediker dus een groot en gewichtig werk. Maar ook voor de hoorder. Want hij of zij reageert in gedachten voortdurend op datgene wat wordt gepredikt. De Schriftlezing en daarna de verkondiging van het Evangelie zijn dus belangrijke momenten. Dan gebeuren er dingen die een mens tot Christus brengen. Het heilige 'gebeurt' op vele momenten tijdens de kerkdienst, ook in het zingen en bidden. Het zwaartepunt van de gereformeerde eredienst ligt echter bij de verkondiging van het Evangelie.

2. Heiliging

In de gereformeerde preek gaat het niet alleen over de rechtvaardiging van een mens. Ook de heiliging komt aan bod. Hoe ziet het christelijke leven eruit? Op welke manier kunnen wij God eren in ons dagelijkse leven? De Tien Geboden spelen hier een belangrijke rol. Typisch voor de gereformeerde prediking is dat de Wet van God niet alleen als een kenbron van onze ellende wordt gezien, maar ook als een regel voor de dankbaarheid. Dus deze geboden wijzen de gelovige de weg hoe hij zijn leven in moet richten. In de gereformeerde preek wordt benadrukt dat de Heilige Geest de heiliging in ons leven werkt. Hij zorgt ervoor dat we vruchten van de Geest gaan voortbrengen. Rechtvaardigmaking en heiligmaking zijn altijd met elkaar verbonden.

3. Hoge visie

Kenmerkend voor de gereformeerde stroming in de kerk is dus dat deze een hoge visie op de prediking heeft. Het gepredikte woord *is* het Woord van God. Tegelijkertijd is er het besef dat een prediker ook maar een 'manneling uit het stof verzezen' is (Calvijn). Hij draagt een schat in een aarden kruik. Een preek is vaak heel menselijk en er kleven veel tekorten aan. Maar toch, door dat menselijke heen wil Christus Zelf tot de gemeente komen.

Deze hoge visie op de prediking komt rechtstreeks uit de Bijbel voort. De profeten spraken het woord van God tot het volk. De apostelen hebben dit overgenomen. De prediking van Petrus, Paulus en anderen gaat veel verder dan het bieden van een overweging. Zij spraken over de gekruisigde Christus. Zij verbonden daar de oproep aan om zonden te belijden en in Christus te geloven. In hun prediking kwam Christus naar de luisteraars toe. Deze lijn is door de eeuwen heen voortgezet. Hedendaagse predikanten zijn de opvolgers van de apostelen en preken in die lijn verder. Het gaat erom dat een Bijbelgedeelte niet alleen uitgelegd wordt, maar ook tot leven komt. Dat het de hoorders in de kerk in hun situatie aanspreekt. Dat ze het ervaren als een spreken van God tot hen.

4. Verbondsmatig en bevindelijk

In kringen van de Gereformeerde Bond, waar de Hervormde gemeente van Barneveld zich verwant mee weet, zijn er twee stromingen. Er is de verbondsmatige prediking en de meer bevindelijke prediking. Beide zijn varianten van de gereformeerde prediking.

Wat meer schematisch kun je zeggen dat de verbondsmatige prediking inhoudt dat er sterk gewezen wordt op het verbond dat God sloot met de gemeente en met de enkeling. Er klinkt de oproep om je aan dat verbond te houden. Om te geloven dat wat God beloofd heeft waar is. Hoe dat geloven in de praktijk van het menselijke leven werkt, wordt minder duidelijk. Omdat de gemeente gezien wordt als een verbondsgemeente gaat men er wat makkelijker vanuit dat de mensen in de kerk gelovigen zijn. De prediker ziet de gemeente als de gemeente van Christus, waar God een verbond mee gesloten heeft en waar de Geest in werkt.

De bevindelijke prediking probeert meer de werking van de Geest te beschrijven. Hoe werkt God in een mensenhart? Wat ervaar je daarbij? Vaak draait het om de vraag: Bent u, ben jij al tot geloof gekomen? Deze prediking gebeurt meer vanuit een tekstvers. De urgentie om behouden te worden wordt in dit type prediking vaak sterker aangezet dan bij de verbondsmatige variant. De bevindelijke prediker ziet de gemeente als een groep mensen waar een scheiding doorheen loopt. Er zijn de bekeerden en de onbekeerden. De prediker richt zich met name tot de onbekeerden. Zij horen alleen uiterlijk bij de gemeente, maar innerlijk staan ze er (nog) buiten.

In werkelijkheid zijn er allerlei mengvormen van deze soorten prediking. Wezenlijk voor de gereformeerde prediking is in ieder geval dat het een middel is van God, waardoor Hij het geloof werkt en voedt. Vandaar dat het voor een mens belangrijk is om naar de kerk te gaan. Dat is immers de plaats waar Christus naar je toe komt om je te verzoenen met God.

5. Conclusie

Kenmerkend voor de gereformeerde prediking is dus dat het de bediening van de verzoening is. De prediking heeft twee brandpunten: de rechtvaardiging en de heiliging. Het is niet zomaar een stukje uitleg over- of overweging bij een Bijbelgedeelte, maar veel meer. Het is verkondiging van het Woord van God. Een hoge visie op de prediking dus. Dat legt een druk op de schouders van de predikers, maar ook op de luisteraars. Kerkgangers in de gereformeerde traditie beleven de preek vaak als hoogtepunt van de dienst. Daarin spreekt God zelf tot Zijn gemeente.

Verder zijn er binnen die gereformeerde prediking twee hoofdstromen. De verbondsmatige en de Schriftuurlijk-bevindelijke prediking. In een evenwichtige prediking kunnen beide accenten niet gemist worden.